

1936-cı ildə Əliyevlər ailəsinə pənah gətirdim

Heydər Əliyevin yeniyetməlik, gənclik illərini onun uşaqlıq dostu - İkiqat tələbə yoldaşı xatırlayır

"... *Culfanın Saltaq kəndindəki orta məktəbi bitirdikdən sonra təhsilimi Naxçıvan Pedaqoji Texnikumunda davam etdirmək niyyətindəydim. Ancaq sözün düzü, nə yol göstərənəm, nə də o məktəbə sənəd vermək üçün məsləhət verənəm vardı. Bir sözlə, tamam köməkə qalmışdım.*

Bir gün atamın Göydərə kəndində yaşayan dostu Zeynalabdin əmi bizə gəlmişdi. Atam ona mənim narahatlığımın danışıdı. Zeynalabdin əmi başıma sığal çəkərək "Dövlət, narahat olma, mənim şəhərdə qardaşım yaşayır, Əlirzani deyirəm, onun ortancıl oğlu da bu il həmin məktəbə hazırlaşır, səni onlara özüm apararam, bir yerdə sənəd və imtahan verərsiniz, hər şey yaxşı olacaq" dedi. Sevincimdən uçmağa qanadım yox idi.

1936-cı ilin avqust ayının ortalarında mən, atam və Zeynalabdin əmi Naxçıvan şəhərinə yola düşdük. Əlirza əminin evində bizi böyük mehribanlıqla qarşıladılar. Çay-çörəkdən sonra Zeynalabdin əmi mətləb üstünə gəldi. Sonra atam danışıdı.

Onları diqqətlə dinləyənlər Əlirza əmi mənə nəzər salıb "Ay bala, heç narahat olma, bizim uşaqla birlikdə sənəd verərsən, sonra da imtahana gedərsən, görürəm, hər ikiniz də fərasətlisiniz, imtahan çətin olmaz, elə texnikumda da iki qardaş bir-birinizə kömək olarsınız" dedi.

Bu vaxt içəri bir yeniyetmə daxil olaraq, bizə xoşgəldin etdi. Əlirza əmi oğluna xitabən "Tanış ol, bir yerdə imtahan verəcəksiniz" söylədi. Əlimi irəli uzadıb "Salam, mənim adım Dövlətdir" dedim.

Qarşımdakı yeniyetmə isə üzümə gülümsəyərək sanki sınaqçı tərzdə gücümü yoxlamaq məqsədilə əlimi çox möhkəm sıxdı və özünü təqdim etdi:

"Heydər"...

Xoşbəxtliyin, yəqin, elə dünyada mövcud olan insanların sayı qədər də meyarı var. Hər kəs bir uğurunda, tale qismətində görür xoşbəxtliyini. Bugünkü həmsöhbətimiz Dövlət Məmmədov da özünü xoşbəxt insanlardan sayır.

Həyatını mənalı, maraqlı, zəhmətlə keçirib, əməyi ilə ucalıb, yaxşı ailə başçısı olub, övladları, nəvələri üzünü ağ edib, ömrünün kamillik çağını isə respublikanın Əməkdar müəllimi və Prezidentin fərdi təqaüdcüsü fəxri statusu ilə yaşayır. Bütün bunları xoşbəxtliyinin əsas amili sayır, ancaq sıralamada ən mühüm meyar kimi 1936-cı ildə tanış olduğu insanla olan mehriban münasibətini göstərir.

Deyir ki, hər kəsə mənim xoşbəxtliyim qismət olmur: "Çünki biz o insanla yalnız adı tələbə dostu olmamışıq, ürək dostu olmuşuq, eyni zamanda yeganə adamam ki, onunla iki dəfə tələbəlik dostluğu etmişəm, həm 1936-1939, həm də 1951-1957-ci illərdə. Bu, xoşbəxtlik deyil, bəs nədir?"

Dövlət müəllim, həqiqətən də, haqlıdır, taleyin ona nəsib etdiyi bu qismət, doğrudan da, xoşbəxtlik sayılmalıdır. Çünki bu münasibətlər heç də adi adamlarla deyil, "azərbaycanlı" adını bütün dünyada ucaldan, millətinə, dövlətinə şərəf gətirən bir şəxsiyyətlə - Heydər Əliyevlə bağlıdır...

"... Heydər kənddən gətirdiyim sənədlərə baxdıqdan sonra dedi ki, hər şey düzdür, onları texnikumun qəbul şöbəsinə təqdim etmək olar. Qeyd edim ki, o vaxt Heydər 13, mənim isə 17 yaşım var idi. Yaş fərqi mənim üçün idi ki, mən ibtidai məktəbə gec getmişdim. Texnikumun girəcəyində Lətif Hüseynzadə ilə görüşdük.

Lətif müəllim sənədlərimə baxıb Heydər üçün məni texnikumun dərslər hissə müdiri Murad Tutayukun yanına apardı. Sənədlərimi qəbul etdilər. O vaxt imtahanlar indiki kimi nə test, nə də bilet çəkməklə idi. Müəllimlər keçilmiş proqram dairəsində suallar verməklə imtahan götürürdülər. İmtahan verib beş aldım, gəldik onlara. Heydər anası İzzət ana məni təbrik etdi. Onu deyirəm ki, mən anamı kiçik yaşlarımda itirmişəm. Ana qayğısını elə o vaxtdan İzzət anadan görmüşəm. Qayğı və nəvazişini İzzət ana məndən 4 il əsirgəmədi.

Tələbəlik dövründə günümüz demək olar ki, bir yerdə keçirdi. Bizi birləşdirən cəhətlərdən biri də rəssamlığa olan bağlılığımız idi. Tez-tez Möminə Xatun türbəsinin yanına gedib oradan dəmiryol vağzalında istiqamətində olan mənzərələri çəkirdik. 1937-ci ildə rus şairi

A.S.Puşkinin 100 illiyi keçirilirdi. Biz də onun əsərlərinə illüstrasiyalar çəkmişdik. O vaxt təşkil olunmuş sərgidə Heydər birinci yeri, qardaşı Hüseyn Əliyevlə mən isə ikinci və üçüncü yerləri tutduq. Onu da deyirəm ki, o zaman Bakıdakı rəssamlıq texnikumunda oxuyan Hüseyn Əliyev bizə daim qayğı göstərirdi.

Texnikumda bizə çox savadlı müəllimlər dərs deyirdilər. Hərbi rəhbərimiz Akim Abbasov idi. Lətif Hüseynzadə, Cəlil İsgəndərli ədəbiyyat, Tofiq Bəktəşi riyaziyyat, Həsənbəy Qaziyev rus dili, Əsəd Cəfəri anatomiya, Əsgər Əhmədov isə kimyanı tədris edirdi. Bütün müəllimlərimiz Heydər xətirinə çox istəyir və onu daim bizə nümunə göstərirdilər.

Bəzən məndən soruşurlar ki, Heydər Əliyev hansı fənləri daha yaxşı oxuyurdu? Mən də deyirəm: bütün fənləri. Elə bir dərs yox idi ki, Heydər onu yaxşı bilməsin. O, istisnasız olaraq bütün fənləri əla oxuyurdu. Hərbiçilik qabiliyyətinə isə söz ola bilməzdi. Bir də onu deyirəm ki, rus dilini gözəl bilirdi. Yadımdadır ki, Lev Tolstoyun "Hərb və sülh" romanını o vaxt rus dilində oxuyur, məzmununu bizə danışdı. İctimai işlərdə də birinci idi. Bundan əlavə, həvəskar teatrda da çalışırdı, tamaşalarda adətən baş rolları oynayırdı, özü də şah, hökmdar, xalq qəhrəmanı obrazlarını canlandırırırdı. İdmanla xüsusi məşğul olurdu.

Hər həftənin sonu mən kəndimizə gedirdim. Çox vaxt Göydərə kəndindəki əmisigilə gedən Heydər də mənə yol yoldaşı olurdu. Deyirlər ki, qardaşın necə adamdır, cavab o olur ki, bilmirəm, yol yoldaşı olmamışam. Bu baxımdan mən Heydər yol yoldaşlığını xüsusi qeyd etmək istərdim. Uzun yolda, bəzən susuz, bəzən ac olduğumuz vaxtlərdə Heydər çox təmkinli və diqqətli olurdu. Yolumuz "Əshabi-Kəhf"-in qarşısından keçirdi. Bu müqəddəs ocağa Heydər çox inanırdı. Buradakı sudan içməmiş getməzdi.

Qrupda şəriksiz lider idi Heydər. Onu hamımız, hətta yaşca ondan böyüklər də sayırdı, hörmət edirdi. Bu hörməti Heydər özü qazanmışdı, səmimiyyəti, böyüklüyü, yaşına bəlkə də yaraşmayan müdrikliyi ilə. Sizi inandırım ki, qrupdakı bütün oğlanlar, içi mən qarışıq, həmişə Heydəri təqlid etməyə çalışırdı. Onun kimi yeriməyə, davranmağa, danışmağa, hətta gülməyə də cəhd edirdik.

Texnikumda nə mübahisə olsaydı, ədalətli həlli yalnız Heydərdən gəlirdi. Bəli, o, obyektiv hakim idi. Məntiqi çox güclü idi, hamını özünə, sözünə inandırmağı bacarırdı, onun fikirlərinə biz heç vaxt şübhə etməmişdik. Heydər qrupdakı qızların da hamısı idi. Onlara başqa qrupdan kimsə söz atsaydı, həmin şəxs elə həmin dəqiqə Heydərdən cəza alacaqdı. Onu da deyirəm ki, Heydər nə qədər təmkinli, sülhsevər olsa da, yeri gələndə çox qətiyyətli və döyüşkən olurdu.

Mehriban, səmimi ailəsi vardı. Çox vaxt onlarda gecələyirdim. Xudmani həyətləri, iki otaqdan ibarət evləri vardı. Həyətdə daim xırda da olsa, təsərrüfatları olurdu. Əlirza əmi zəhmətkeş kişi idi, elə övladlarını da bu ruhda, sadə insanlar kimi böyüdüdü.

İzzət anadan isə danışmaqla qurtarmaz. O qədər qayğıkeş insan idi ki... Bütün övladlarını çox istəyirdi, ancaq Heydərə xüsusi yanaşırdı, əslində, ailənin bütün üzvləri Heydəri yaşından böyük adam kimi qəbul edirdilər. İzzət ana Heydər geyiminə, səliqəsinə həmişə fikir verirdi.

Həsənlə Hüseyn artıq Bakıda olduqlarından Heydər də demək olar ki, evdə böyük oğul kimi qalmışdı. Suğra ilə birlikdə, kiçik bacı və qardaşlarına - Cəlala, Aqilə, Rəfiqəyə, Şəfiqəyə arxa-dayaq idi, onların təhsili, tərbiyəsi ilə məşğul olurdu.

Belə gözəl ailənin belə layiqli oğlu idi Heydər..."

1936-cı ildə Əliyevlər ailəsinə pənah gətirdim

Düvəli 4-cü səh.

◆ ◆ ◆

1939-cu ildə Naxçıvan Pedaqoji Texnikumunu bitirən Heydər Əliyev Şahbuz rayonuna, Dövlət Məmmədov isə öz doğma elinə - Culfanın Saltaq kəndinə təyinat alır. Lakin onların yolları ayrılır. Dövlət müəllim deyir ki, tez-tez görüşmüşlər. Bir gün o, İzzət ananı ziyarət etmək üçün Naxçıvan şəhərinə gələndə Heydər Əliyevi də evdə görür.

Heydər Əliyev deyir ki, o, artıq Azərbaycan Sənaye İnstitutunun Memarlıq fakültəsinin tələbəsidir. 1941-ci ildə Dövlət Məmmədov cəbhəyə gedir, təhsilini yarımçıq qoymağa məcbur olan Heydər Əliyevin isə fitri istedadı və bacarığı, həmçinin xüsusi qabiliyyəti, rus dilini yaxşı bilməsi kimi keyfiyyətləri nəzərə alınaraq, Nazirlər Sovetinə işə dəvət edilir.

Beləliklə, Heydər Əliyevin həyatında, demək həm də Azərbaycanın taleyində yeni mərhələ başlayırdı...

◆ ◆ ◆

"...1943-cü ildə cəbhədən qayıtdım. Heydər tez-tez görüşürdük, 20 yaş olmasına baxmayaraq, artıq Naxçıvanda nüfuz sahibi idi. Elə həmin vaxt Əlirza əmi rəhmətə getdi. Ailənin bütün çətinlikləri, qayğıları tam olaraq Heydər çiyinlərində idi.

1944-cü ildə Bənənyar kəndində müəllim kimi fəaliyyətimə davam etdirdim. İşə təzə başlayanda Heydər məni təbrik etməyə gəldi. Ailəsindən danışdı, dedi ki, kiçik qardaşı Cəlal artıq ikiillik Naxçıvan Pedaqoji İnstitutunu bitirib və elə bu məktəbdə işləmək niyyətindədir. Çox sevindim, çünki Cəlal mənə 9 yaş kiçik olsa da, yaxın dost kimi və bildirdim ki, bu gənc böyük qardaşı Heydər kimi cəsarətli və çox savadlıdır.

Beləliklə, 16 yaşlı Cəlal Bənənyar kəndində müəllimliyə başladıq. Bir evdə qalırdıq. Mühəribənin amansızlığı güzəranımıza təsir edirdi. Çox vaxt ac qalırdıq, adı otlardan çay dəmləyirdik, ancaq 16 yaşlı Cəlal bir dəfə də olsun şikayətlənmir, atasına, qardaşına layiqli oşl kimi dəyanət göstərirdi. Arada Heydər bizi yoluxmağa gəlirdi. Cəlaldan "qardaş, nə çətinliyin var" - deyə soruşsa da, o, həmişə "Heydər, narahat olma, birtəhər dolanırıq" - söyləyirdi. Ancaq Heydər vəziyyətin heç də yaxşı olmadığını bildirdi, neyləməli, bütün ittifaqda, Azərbaycanda, Naxçıvanda vəziyyət ağır idi, aqlı baş alıb gedirdi.

Mən Əliyevlər ailəsinin mətinliyini, dəyanətini, qorxmazlığını ilk dəfə həmin günlərdə gördüm. 40-cı illərin problemləri qarşısında əyil-

məyən, yüksələn bu ailə 50 il sonra da onlara yaradılan maneələrə, repressiyalara boyun əyməyərək, oşl kişi kimi mübarizə apardılar, nəticədə özlərini və Azərbaycanı yenə də yüksəldilər.

1945-ci ildə Cəlal Azərbaycan Dövlət Universitetinə qəbul olundu. Lakin mənim Əliyevlər ailəsi ilə münasibətlərim kəşilmədi. Heydər də müəmməd görüşürdük. 1947-ci ildə məni evlərinə dəvət etdilər. Məlum oldu ki, Heydər ailəsi ilə birlikdə Bakıya köçür. "Məni işdən göndərirlər, belə lazımdır, bizim dostluğumuz isə bitməyəcək, mən səninlə vəzifə dostu deyiləm axı, biz uşaqlıq dostuyuq" - dedi Heydər...

Bakıya köçsə də, Heydər işi ilə bağlı tez-tez Naxçıvana gəlirdi. Hər gəlişində də məni və digər dostlarını, qrup yoldaşlarını yada salır, yoluxurdu. Çox etibarlı dost idi Heydər...

Ancaq Heydər Əliyevlə yenə də birlikdə olmaq tale qismətim imiş. Belə ki, 1951-ci ildə Allah-təala bizim yollarımızı yenə də birləşdirdi, hər ikimiz Azərbaycan Dövlət Universitetinin Tarix fakültəsinə qəbul olunduq. Qəbul imtahanında maraqlı bir əhvalat baş verdi. Rus dilindən sifahi imtahan götürülürdü. Heydər çox sərrast və əhatəli cavab verdi. Müəllim isə nədənsə ona "dörd" yazdı.

Heydər Əliyev də Heydər Əliyevdir də... O, etirazımı bildirdikdə, müəllimə "get kimə istəyirsən şikayət et, mən sənə "beş" yazmayacağam" - dedi. Heydər birbaşa universitetin rektorunun qəbuluna getdi. Sağ olsun universitetin ovaxtki rektoru Cəfər Xəndani. Heydərini qətiyyətinə, prinsipiallığına gördükdən sonra komissiya yaradılmasına razılıq verdi. Beləliklə, Heydər 7 nəfərdən ibarət komissiyamın qarşısında 15-dən artıq suala cavab verdi. Sonda müəllimlərin hamısı "sən "beş"ə layiqsən, halal olsun" - dedilər.

Qəbul komissiyasının sədri hamımızın yanında Heydərə üzr istədi. Heydər elə imtahandaca bütün qrupun rəhbətini, hörmətini qazandı. Qiyyəti təhsil alırdıq. Heydər burada da, qrupun liderinə, gənc ağsaqqalına çevrilmişdi. Bütün universitetdə nüfuz sahibi idi.

Müəmməd olaraq Bakıdakı evlərinə olurdum. O qədər əhvalatlar başımıza gəlib ki...

Bir gün dərindən çıxanda Heydər dedim ki, bəs kənddən bir qohumum göz xəstəxanasında yatır, onun yanına getməliyəm. Bir anlıq duruxub, "Dövlət, qoy mən də gedim, sənin qohumunu yoluxum" - söylədi. Sözün düzü, təəccüb etdim: "Ay Heydər, sən işin-gücün var, mənə vaxt itir-

Heydər Əliyevin yeniyetməlik, gənclik illərini onun uşaqlıq dostu - ikiqat tələbə yoldaşı xatırlayır

mə". Ancaq Heydər razılaşmadı ki, razılaşmadı.

Beləliklə, gəldik göz xəstəxanasına. Palatani xəbər alıb qalmaq istəyəndə Heydər "Dövlət, mənim bir tanışım burada işləyir, bir dəqiqə gözlə, onunla da görüşək, sonra bilir, yaxşı düşməz" - söylədi. "Mənim tələsən yerim yoxdur, özün bil" - dedim. Bir kabinetə girən Heydər oradan gözəl bir xanımla çıxdı.

Mənə xitabən, "Dövlət, tanış ol, Zərifə xanımdır, ailəvi münasibətlərimiz var" - deyən Heydər qarşımızdakı qıza da, "Bu, Dövlətdir, uzun illərin dostuyuq" - söylədi. Bir neçə dəqiqəlik söhbətdən sonra Zərifə xanımdan ayrıldıq. Heç vaxt hisslərini büruzə verməyən Heydərini üzündə çox qəribə ifadə vardı və mən özümə saxlaya bilməyib, "Ay Heydər, deyəsən, sən bura gəlişinin əsas məqsədinə çatdın, daha mənim qohumumla görüşməyə ehtiyac yoxdur" - dedim. Heydər bir anlıq üzünə çox kəskin ciddilik gətirərək mənə zəndlə baxdı...

Və bunulla da bu mövzuda söhbətimiz bitdi. Bu hadisədən bir il sonra, 1954-cü ildə Heydər Əliyev Zərifə xanımla ailə həyatı qurdu..."

◆ ◆ ◆

1957-ci ildə Azərbaycan Dövlət Universitetinin Tarix fakültəsinə əla qiymətlərlə bitirən Heydər Əliyev Dövlət Təhlükəsizlik Komitəsində yeni vəzifəyə yüksəldi, Dövlət Məmmədov isə Naxçıvanda pedaqoji fəaliyyətini davam etdirir.

Həmin il Heydər Əliyevin anası İzzət xanım da rəhmətə gedir. Dövlət müəllim xatırlayır ki, bu hadisə Heydər Əliyevə olduqca pis təsir edir və o, bu itkinin iztirablarını çox ağır keçirir. Sonrakı illərdə də ikiqat tələbə dostlarını görüşürü olurdu. "O, heç vaxt məni, digər dostlarını unutmurdu, hətta qayğısızda da qalırdı" - deyir Dövlət Məmmədov və xatırlayır ki, Naxçıvana daim Heydər Əliyev barədə xoş xəbərlər gəlirdi...

◆ ◆ ◆

"...Heydər Əliyev Naxçıvanda çox məşhur idi, 1967-ci ildə Dövlət Təhlükəsizlik Komitəsinə sədr müavini təyin edildikdən sonra isə onun nüfuzu birəon qat artdı. Elə həmin il respublika Ali Sovetinə seçkilər keçirildi. Ovaxtki Əbrəqunus rayonundakı elimizin böyük oğlunu Azərbaycan SSR Ali Sovetinə deputatlığa namizədliyi ilə sürülmüşdü.

Heydər Əliyevin seçkilərlə görüşü keçirilirdi. Bir məqamı deyim ki, sovet dövrünün seçkiləri, adətən, quru keçirilirdi və əhali də deputatlığa namizədlərlə görüşə zərər götürülürdü. Ancaq Heydər Əliyevin hansısa kənddə görüş keçirəcəyi məlum olduqda, nöinki təkə həmin kəndin, hətta qonşu kəndlərin camaatı da bu görüşə tələsirdi. Hamı üçün Heydər Əliyevi - Naxçıvanın adını bütün Azərbaycanda tanıtmış bir şəxsiyyəti görmək maraqlı idi.

Belə görüşlərin biri də Bənənyar kəndində keçirilirdi. Kəndin girocayında qarşılanma mərasimində məni dəhşət gördü, yanına çağırdı, işimlə, ailə vəziyyətimlə, dolanışıqlımla maraqlandı, xeyli səmimi söhbət etdik. Çox mehriban görüş keçirilirdi, inan ki, nə rəsmiyyətçilik, nə də quru sözcüklük vardı bu görüşdə. Hətta camaat Heydər Əliyevin DTK sədrinin müavini olduğunu da unutmuşdu.

Əslində, elə ilk tanışlıqda Heydər Əliyev hamıya göstərdi ki, o, çəkist olmamışdan öncə, azərbaycanlıdır, xalqını sevən rəhbər şəxsdir və ondan çəkinməyə ehtiyac yoxdur, əksinə, ona inanmaq, güvənmək lazımdır. Görüşdən sonra Heydər Əliyevlə yenidən söhbətlaşdıq, öten günləri yada saldıq. Qrup yoldaşlarımızı bir-bir xəbər aldı, onlara salam deməyimi tapşırdı.

1969-cu ilin iyul ayının 15-i səhər bir də gördüm qonşum az qalır qarını qıra. İçəri girərək, sevinclə "Heydər Əliyevi Azərbaycana rəhbər qoydular" - deyə qışqırdı. Az sonra bütün kənd, nöinki kənd, bütün Naxçıvan sevincəndən ayağa qalxmışdı. Təbrik teleqramı göndərdim və fəaliyyətimdə uğurlar arzuladım. Elə fəaliyyətimin ilk aylarında ölkədə hiss olundu ki, yeni rəhbər əvvəlkilər kimi deyil, o, işləməyə, xalqı və dövləti inkişaf etdirməyə gəlib. Heydər Əliyev hər yerdə ona inananların, Azərbaycanın adını ucaldırdı.

1974-cü ildə Naxçıvan MSSR-in yaradılmasının 50 illiyi qeyd olunurdu. Bu münasibətlə təşkil olunmuş bayram tədbirlərində iştirak etmək üçün Naxçıvana gələn Heydər Əliyev Culfanı da ziyarət etdi. Burada da tədbirdə məni uzaqdan görüb yanına çağırdı, hal-əhval tutdu. Qrup yoldaşlarımızı xəbər aldı, dostları, öten günləri bir daha xatırladıq. Çox söhbət etdik.

Sonrakı illərdə də hər dəfə Naxçıvana gələndə görüşürdük, bizi axtırdırdı, heç vaxt unutmurdu.

Sonra da 1982-ci il... Heydər Əliyev Azərbaycanın adını Kreml zirvəsinə qədər yüksəltdi. Sevincimlərim, şadlığımızdan bilmirdik nə edək?.. Hər dəfə rəsmi qəzetlərdə adını, mərkəzi televiziya da özünü görəndə qəlbin iftixar hissi ilə dolurdu. Düşünürdüm ki, indi Əlirza əminin, İzzət ananın ruhu çox şaddır, çünki onlar Heydəri layiqli oğul kimi böyütmüşdürlər, onun üstündə əziyyət çəkməmişdilər, ona böyük ümidlər bəsləmişlər, demək o da valideynlərinin çöreyini itirmədi...

Sonra da 1987-ci il gəldi... Heydər Əliyev bütün vəzifələrindən istefa verdi. O, indi vəzifəsiz idi, sadəcə "İttifaq əhəmiyyəti təqaüdü" statusunu saxlayırdı. Ancaq yenə də xalqın əsas güvənc yeri, inam mənbəyi idi. 1988-ci ildən başlayan erməni təəcülünə və Moskvanın anti-Azərbaycan hikkəsinə qarşı ölkə rəhbərliyinin müqavimət göstərə bilməməsi xalqı bir daha əmin etdi ki, Heydər Əliyev alternativsiz siyasi liderdir, yalnız onun şəxsi qüdrəti yaranmış problemləri həll edə bilər və ümmiyyətlə, Tanrı bu insanı Azərbaycana xilaskar kimi göndərib. Artıq Heydər Əliyevin əleyhinə mərkəzi və yerli mətbuatda şərt, böhtan dolu yazılar gedirdi. Hammız bilirdik ki, bu mərkəzi kampaniyanın başında M.Qorbaçov və Ə.Vəzirov dayanır. İftiralar elə hədsiz hala çatmışdı ki...

Axırda dözməyi qatara bilet alıb birbaşa Bakıya, "Kommunist" qəzetinə gəldim. Redaktorun qəbulunda oldum. Dedim ki, Heydər Əliyevin bioqrafiyasını səhv yazmasını, Naxçıvanda texnikumda oxumadığını, ADU-ya saxta yollarla qəbul edildiyini yazırsınız. İndi mən də Heydər Əliyevi 1936-cı ildən tanıyan, onunla duz-çörək kəşən bir insan kimi gəlməmişəm həqiqəti danışsam. Bu kişi mənə bərabər Pedaqoji Texnikumda

oxuyub, bu da bizim şəkillərimiz. Bu kişi ADU-ya girəndə ona qarşı saxta karlıq etmək istəyiblər, ancaq biliyi ilə ədalətli "əla" qazanıb, inanmırsınız, gedin universitetin arxivini yoxlayın. Bioqrafiyasına gəlinlə isə, onun evində duz-çörək kəşmişəm, bütün qohumlarını tanıyıram, Heydər Əliyevin bütün həyat yoluna bələdəm, nəyi səhv yazıbsa, deyin, mən də öz yaddaşıma güc salım, görəək, həqiqət kimin tərəfindədir. Məni dinlədikdən sonra başa saldı ki, "İş bizlik deyil. Sən də aqlını başına yığ, artıq Heydər Əliyev yoxdur, onun adını çəkənin bütün nəslini yer üzündən kəsirlər".

Suyu süzülmüş halda gəldim Cəlal Əliyevin yanına. Gördüm ki, Cəlal müəllim mənəndən beşqat artıq əsəbidir. Məni dinlədikdən sonra dedi ki, "Ay Dövlət müəllim, sən bir qəzetlə bacarmırsan, mən isə qalxmışam bütün bu rəhbərlərin əlində, onlara həqiqəti qəbul etdirə bilmərəm, hələ gör Heydər nələr çəkir. Donos yazanların hamısı vaxtilə Heydərini çöreyini yeyənlər, onun vəzifəyə çəkdiyi adamlardır. Hamısı xain çıxdı. Heç olmasa həqiqəti desinlər, dörd yarı olar, yazdıqlarının hamısı yalandır, böhtandır".

Xeyli dərddədikdən sonra Cəlal müəllim mənə ürək-dirək verdi, qatara bilet alaraq, Naxçıvana yola saldı. Mən isə sakitləşə bilmədim..."

◆ ◆ ◆

Dövlət Məmmədov həqiqətdən də sakitləşə bilmir. İndi onun sosi-sorağı Moskvaya, Kremlə, Qorbaçova, Vəzirova... vurulan yüzdən artıq etiraz teleqramı ilə gəlirdi.

Bir sözlə, Heydər Əliyev Naxçıvana gələndə qədər Dövlət Məmmədov özünü məmursuz mübarizə aparırdı. O dövrdəki etiraz kampaniyasını isə Dövlət müəllim "Bu da mənim mübarizəm idi, Heydər Əliyev uğrunda, haqq-ədalət uğrunda!" - deyə səciyyətləndirir. Dövlət Məmmədovun həmin illərdəki fəaliyyəti, fədakarlığı ilə bağlı akademik Cəlal Əliyev "Elm həqiqəti" kitabında ətraflı yazıb, bu insanın sədaqətini çox yüksək dəyərləndirib...

◆ ◆ ◆

"...Tez-tez Cəlal Əliyevə zəng edib Heydər Əliyevi soruşurdum. Deyirdi ki, təzyiqlər çoxalıb, İlhami, Sevilə işdən çıxarılacaq, ancaq Əliyevləri sındırmaq mümkün deyil. Mənim salamlarımı çatdırdığını deyir və söyləyirdi ki, Heydər Əliyev də mənə, bütün dostlarına salam deyir, sədaqətə görə minnətdarlığını bildirir. 1990-cı ilin 22 iyulü idi. Eşitdim ki, Heydər Əliyev artıq bir neçə saatdır Naxçıvana gəlib. Təcili görüşə hazırlaşdım, bizim evdən məsləhət gördülər ki, Heydər Əliyev uzaq səfərdən gəlib, bu gün narahat etməyə dəyməz. Ancaq düşündüm ki, indi Heydər Əliyev üçün ən vacibi dincəlmək deyil, dostlarının əhatəsində olmaqdır.

Bacı Süğra xanımın evində məskunlaşan Heydər Əliyev məni görəndə çox sevinirdi, səmimi görüşürdük. O, çox arıqlamışdı, hiss olunurdu ki, son illərdə böyük çətinliklərlə qarşılaşıb. Evdə Afiyəddin Cəlilov da vardı. Birdən onu qapıya çağırıldı. Geri döndəndə Heydər Əliyev bildirdi ki, on minlərlə naxçıvanlı onunla görüşmək istəyir. Heydər Əliyev mümkünsə, mərkəzi meydana gələrək sakinlərin salamını qəbul etsin.

"Azərbaycan" qəzetinin 2013-cü ildə nəşr etdiyi "HEYDƏR ƏLİYEV MƏNİM HƏYATIMDA" ikicildlik kitabından səhifələr

Mən də onlara qoşulub meydana getdim. Meydana qədər yolu çətinliklərlə irəliləyirdik. İynə atsaydın yerə düşməzd, bütün Naxçıvan öz böyük oğlunu qarşılamağa çıxmışdı. Heydər Əliyev burada 80 min nəfərin qarşısında qısa çıxış etdi, dedi ki, o, Naxçıvana yalnız sakit yaşamaq üçün gəlib, xalqı ilə birlikdə olmaq niyyətindədir. Alışların, "Heydər!" sədalarının arda-arası kəsilmirdi.

Evə xalqın, sadə naxçıvanlıların əhatəsində yenə birlikdə qayıtdıq. Artıq Heydər Əliyevin simasında üzgünlük, yorğunluq qalmamışdı. Gülməyəyə, "Dövlət, xalqımdan razıyam, məni unutmayınlar, demək yaşamağa dəyərmiş" - dedi.

Səhərişi gün Ordubad camaatı ilə görüşə getdik. Burada da əhali Heydər Əliyevi qəhrəman kimi qarşıladı. Bir neçə gün ərzində Heydər Əliyev bütün Naxçıvanı gözdə, özü də şahid oldu ki, Naxçıvan sakinləri bir nəfər kimi onun sözünü, əmrini gözləyir.

Sonrakı hadisələrdən də xəbərdarsınız... Artıq Naxçıvan və naxçıvanlılar öz tələblərini Heydər Əliyevə həvalə etmişdilər. Onulla tez-tez görüşürdük, ya evində, ya kabinetində, ya da ki Naxçıvanın müxtəlif guşələrində. Naxçıvanın üzlədiyi problemləri həll etmək üçün Heydər Əliyev böyük əziyyətlər çəkirdi. Ermənistanın blokadası az imiş kimi, Bakı rəhbərliyi də hər dəfə bir təxribat hazırlayırdı. Heydər Əliyevin sayəsində yalnız Türkiyənin, İrənin yardımına ümid edirdik.

Heç yadımdan çıxmaz, 1991-ci ilin soyuq günlərindən biri idi. Evdə ehtiyat saxladığım bir neçə salxım üzümü götürüb, Heydər Əliyevin görüşünə getdim. İnanın, Naxçıvan rəhbərinin evi də bumbuz idi. Mənzildə paltolar, papaqlar oturdurdu. Üzümü görəndə Heydər Əliyev bir qədər pis oldu. "Dövlət, biz üzüm yeyə bilirik, ancaq naxçıvanlıların çoxu quru çörəyə mənəndir, soyuq xalq qırır. Eybi yox, biz kişiyik, birtəhər tab gətirərik, bəs uşaqlar, qadınlar, yaşlılar nə etsin? Bu camaatın ümidi yalnız mənəndir, mən məsuliyyətimi anlayıram. Ancaq nə qədər mane olan var..."

Heydər Əliyev çox üzgün idi, ancaq bədbin deyildi, bax elə onun bu mübarizliyi Naxçıvanı məhvədən qurtardı...

1993-cü ilin may ayının 8-də Heydər Əliyevin 70 illik yubileyini təbrik etmək üçün onun qəbuluna gəldim. Öz əl işimi - rəsmi ona təqdim etdim. Kabinetdə olan başqa adamlar çixandan sonra təklikdə söhbət etdik. Dedi ki, "Dövlət, Bakıda vəziyyət pisləşir, bunun bəlası bütün Azərbaycana dəyəcək, Allah ölkəmizi daha böyük bələlərdən qorusun".

Bu sözlərdən sonra mən çox narahat oldum, əgər Heydər Əliyev kimi bir şəxsiyyət böyük bələlərdən danışırsa, demək vəziyyət çox gərgindir. Döğrudən də, bir ay sonra ölkədə vəziyyət o qədər mürəkkəb hal aldı ki, bütün xalq Heydər Əliyevi təkidlə Bakıya, hakimiyyətə dəvət etdi.

Və Heydər Əliyev Azərbaycana növbəti dəfə qurtuluş bəxş etdi...

1998-ci ildə Heydər Əliyev bütün tələbə yoldaşları ilə görüş keçirdi. Çox maraqlı, təsirli görüş oldu. Təşəvvürünüzə gətirirəm ki, uzun illər idi ki, bir-birindən ayrılan tələbə yoldaşlarımızın hərsi bir rayondan, bir kənddən gəlmişdi. Onda olan səmimiyyətə, mehribanlığa bir daha heyran qaldıq. Hamımızla bir-bir görüşdü, iş yerimizi, ailə vəziyyətimizi soruşdu, problemlərimizlə maraqlandı. Tələbəlik dövrünün xatirələrini bir daha yadıqladı. Hamımız da onun güc-

lü hafizəsinə heyran qalmışdıq ki, üstündən neçə illər keçməsinə baxmayaraq tələbəlik illərində baş verən hadisələri belə dəqiqliklə xatırlayır. Ümmiyyətlə, hər ilin 9 mayında - Qələbə günündə Həzi Aslanovun abidəsi önündə bütün veteranlarla görüşən Heydər Əliyev mənimlə hal-əhval tutur, "Dövlət, biz hələ çox yaşayacağıq" - deyirdi.

2002-ci ilin 11 iyununda eşitdiyim xəbərə sanki dünyaya yenidən gəldim. Heydər Əliyev formanı ilə məni Prezidentin fərdi təqaüdcüləri sırasına daxil etmişdi. Sevincimin hədd-hüdudu yox idi..."

◆ ◆ ◆

Bu hadisədən bir həftə sonra Heydər Əliyev Naxçıvana gəlir. Bu səfərdə Dövlət Məmmədovla bağlı çox isti bir həşiyyə də var. Televiziya vasitəsi ilə dəfələrlə nümayiş olunan hadisəni xatırlamağa ehtiyac duyuruq.

Şəhər gəzintisinə çıxarkən kənarında Dövlət müəllimi gərdən Prezident onu yanına dəvət edir. Səmimi görüşdən sonra "Dövlət müəllim, keyfin necədir, necə dolanırsan" sualına belə cavab alır: "Çox sağ olun, cənab Prezident, təltifinizə görə də minnətdaram, heç bir təmənnam yoxdur, tək Sizin canınıza sağ olsun".

Özünəməxsus tərdə gülümsəyən Heydər Əliyev "Mən səni yaxşı tanıyıram, gəzintə axdım, bir stəkan südlə də dolana bilərsən, ancaq sənin kimi insanlara dövlətin qayğısı vacibdir, həm də burada unutmamınlar ki, sən mənim dostumsan" - deyir.

Bu, dostların sonuncu görüşü idi...

◆ ◆ ◆

"...2003-cü ilin aprel ayından narahat idim. Hər gün gözümü televiziyaaya dikib Heydər Əliyevin səhhəti ilə bağlı məlumatları izləyirdim... 13 dekabr günü səhər təzədən gördüm evdə hamı ağlayır, ancaq mənə heç nə demirlər. Üroyimə damdı, keçirdiyim iztirabları sözlə deyə bilmərəm...

Naxçıvan nümayəndələri ilə birlikdə Bakıya dəfn mərasiminə gəldim. Respublika sarayından fəxri xiyabanadək olan 7 km-lik yolu hamı kimi ayaqla gətdim. Ancaq bu yolda mənim təəssüratlarım tamam başqa idi. İndi rəhbərimin cənazəsi arxasında keçdiyim bu yolu vaxtilə dostum Heydər də o qədər dolaşmışdıq, zarafta edə-edə, böyük arzularla danışırdı...

Heydər Əliyevə son borcumu vermək üçün onun adını daşıyan fonda müsabiqə üçün öz əsərimi təqdim etməmişəm. Bu da mənim - Heydər Əliyevin uşaqlıq dostunam, ikiqat tələbə yoldaşının, onun ailəsinin qayğısını görmüş sadə bir azərbaycanlının təhəffüsüdür. İndi də hər dəfə Bakıya gələndə aeroportdan birbaşa Fəxri xiyabana gedirəm, Heydər Əliyevin məzarı başında dayanıram, söhbətləşirəm, xatirələri danışırıam, dostlarımızdan bəhs edirik, bilirik ki, onun ruhu məni dinləyir...

Heydər Əliyevin şəkildəki gülümsəyən çöhrəsini görəndə xatirələmə dalıram...

Sanki yenə də 1936-cı ildir... Yenə də qapı açılacaq, Əlirza əmi onu bizə təqdim edəcək... Heydər də sinayışı tərdə əlimi möhkəm sıxacaq... Beləliklə, 67 il davam edəcək dostluğumuz başlayacaq..."

İxtiyar HÜSEYNLİ,
"Azərbaycan"

Bakı-Naxçıvan-Bakı

Məqalə 12 dekabr 2004-cü ildə "Azərbaycan" qəzetində dərc olunub. Dövlət Məmmədov bir neçə il öncə Naxçıvanda vəfat edib.